

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.35>

EUROPEJSKIE DOŚWIADCZENIE W ZAKRESIE PUBLICZNEGO ADMINISTROWANIA KONKURENCJĄ GOSPODARCZĄ I OGRANICZANIA MONOPOLIZMU

Yuliia Nevinhlovskia

studentka

Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-8184-1425

e-mail: Yuliia_Nevinhlovskia@ukr.net

Adnotacja. Celem artykułu jest zbadanie doświadczeń państw członkowskich UE dotyczących publicznego administrowania konkurencją gospodarczą i ograniczania monopolizmu. W artykule zbadano doświadczenia państw członkowskich UE dotyczące publicznego administrowania konkurencją gospodarczą i ograniczania monopolizmu. Ważnym kluczem do wzrostu gospodarczego w państwie jest walka z negatywnymi przejawami, takimi jak pozycja monopolistyczna. Na podstawie analizy europejskich doświadczeń publicznego administrowania konkurencją gospodarczą i ograniczenia monopolizmu dochodzimy do wniosku, że szczególną uwagę zwraca się na kontrolę i przejrzystość informacji w tej dziedzinie, podejmowanie decyzji odbywa się kolegiałnie. Ukraina wraz z Unią Europejską powinna sprawować skuteczną kontrolę nad przestrzeganiem legislacyjnych norm konkurencji i ograniczać monopolizm.

Słowa kluczowe: administracja publiczna, konkurencja gospodarcza, działalność gospodarcza, Unia Europejska, doświadczenie, monopolizm.

EUROPEAN EXPERIENCE OF PUBLIC ADMINISTRATION OF ECONOMIC COMPETITION AND RESTRICTIONS OF MONOPOLISM

Yuliia Nevinhlovskia

Graduate Student

The Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-8184-1425

e-mail: Yuliia_Nevinhlovskia@ukr.net

Abstract. The purpose of the article is to examine the experience of EU member states in the public administration of economic competition and the restriction of monopoly. The article examines the experience of EU member states in public administration of economic competition and restriction of monopoly. An important guarantee of economic growth in the state is the fight against such negative manifestations as the monopolistic situation. Based on the analysis of European experience in public administration of economic competition and restriction of monopoly, we conclude that special attention is paid to control and transparency of information in this area, decision-making is collegial. Ukraine, together with the European Union, needs to effectively monitor compliance with competition laws and limit monopolies.

Key words: public administration, economic competition, business activity, European Union, experience, monopoly.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ОБМЕЖЕННЯ МОНОПОЛІЗМУ

Юлія Невінгловська

здобувачка

Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-8184-1425

e-mail: Yuliia_Nevinhlovskia@ukr.net

Анотація. Мета статті полягає в тому, щоб дослідити досвід країн-учасниць ЄС щодо публічного адміністрування економічної конкуренції та обмеження монополізму. У статті досліджено досвід країн-учасниць ЄС щодо публічного адміністрування економічної конкуренції та обмеження монополізму. Важливою запорукою зростання економіки в державі є боротьба з такими негативними проявами, як монополістичне становище. Виходячи з аналізу європейського досвіду щодо публічного адміністрування економічної конкуренції та обмеження монополізму доходимо висновку, що особливу увагу звернуто на контроль і прозорість інформації в цій сфері, ухвалення ж рішень відбувається колегіально. Україні спільно з Європейським Союзом слід здійснювати ефективний контроль за дотриманням законодавчих норм конкуренції та обмежити монополізм.

Ключові слова: публічне адміністрування, економічна конкуренція, підприємницька діяльність, Європейський Союз, досвід, монополізм.

Вступ. Важливою запорукою зростання економіки в державі є боротьба з такими негативними проявами, як монополістичне становище. Ще 2012 року у Віснику Антимонопольного комітету було вказано, що найбільш монополізованими залишаються окремі галузі паливно-енергетичного комплексу, галузі транспорту та зв'язку, житлово-комунального господарства. Насамперед мова йде про сфери природних монополій. Найбільш конкурентними є ринки торгівлі й посередницьких послуг та агропромислового комплексу (Акт Шермана, 1890). Ці питання залишаються актуальними, тому Україні необхідно взяти за основи напрацювання Європейського Союзу щодо публічного адміністрування економічної конкуренції та обмеження монополізму й позитивні аспекти застосовувати у державі.

Стан дослідження. В основу дослідження лягли роботи науковців з адміністративного права, а саме Б. Авер'янова, Р. Алімова, О. Бандурки, О. Безпалової, Ю. Битяка, З. Борисенко, П. Волвенко, В. Галунька, В. Гарашука, І. Голосніченка, С. Гусарова, А. Іванищука, С. Ківалова, Л. Коваль, О. Когут, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, С. Кузьменка, О. Крупчан, І. Магновського, Б. Малишева, Р. Мельника, О. Наливайка, С. Онищенко, Т. Удалов, І. Полякова, Ю. Притики, В. Сердюк, А. Стрижак, Г. Христова, Д. Хорошковської тощо.

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити досвід країн-учасниць ЄС щодо публічного адміністрування економічної конкуренції та обмеження монополізму.

Результати дослідження. Відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, наша держава взяла зобов'язання запровадити умови для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, зокрема завдяки створенню поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, як це визначено в розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, зокрема шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС (Досвід США, яким може скористатися Україна, 2021). 16 травня 2008 р. Україна вступила у СОТ, де дуже гостро контролюється один із принципів добросовісного конкурентного змагання. Угода СОТ про застосування антидемпінгових процедур дає змогу урядам країн-членів СОТ застосовувати відповідні заходи проти товарів, що ввозяться на територію країни за демпінговими цінами, у випадках, коли це завдає матеріального збитку вітчизняним товаровиробникам у цій галузі (Конкуренція, 2012). Це дозволить нашій державі та Європейському Союзу здійснювати ефективний контроль за дотриманням законодавчих норм конкуренції та обмежити монополізм. На сьогоднішній день діють Міжнародна конкурентна мережа (ICN) та Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР).

Європейський комісар із питань конкуренції (European Commissioner for Competition) має повноваження щодо контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. До сфери відповідальності комісара входять: приведення до виконання правил конкуренції для ефективного функціонування внутрішнього ринку; примус до виконання правил конкуренції при злиттях і поглинаннях, субсидуванні (зокрема в галузі транспорту та енергетики); розвиток ринкового моніторингу; просування дотримання антимонопольного законодавства й міжнародної кооперації з антимонопольними органами за межами ЄС. У розпорядженні комісара з питань конкуренції при Європейській комісії діють генеральний директорат з питань конкуренції (Directorate-General for Competition), який сприяє йому у виконанні своїх обов'язків (Конференція ООН по торгівлі та розвитку, 2019). В історичному аспекті особлива роль у виданні антимонопольного законодавства належить США.

Прийнято вважати, що 1890 року ухвалено перший антимонопольний закон – Закон Шермана, який проголосив злочином перешкоджання вільної торгівлі створенням тресту (монополії) і вступ у змову з такою метою. Акт зобов'язував федеральних прокурорів переслідувати такі злочинні об'єднання та встановлював покарання у вигляді штрафів, конфіскацій та позбавлення волі до 10 років. Акт Шермана діє по суті по сьогодні, включений у федеральний Кодекс Сполучених Штатів (частина 15, параграфи 1-7) (Никеров, 1997). 1914 року Акт Шермана було доповнено Актом Клейтона, спрямованим на захист дрібного підприємництва від обмежень, що їх встановлювали великі компанії. Цей Закон чіткіше сформулював, що таке «незаконне обмеження торгівлі», і забороняв цінову дискримінацію (надання преференцій окремим покупцям), а також продаж продукції тим дилерам, які зобов'язувалися не торгувати товарами конкурентів. Більш як за двадцять років, 1936-го, Конгрес ухвалив третій антиitrustовий закон – Акт Робінсона-Петмана, який передбачав переслідування за заподіяння конкурентам будь-якої шкоди (Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі, 2008). Крім того, у 1946 р. було ухвалено Федеральний закон «Про адміністративну процедуру» (Administrative Procedure Act), яким урегульовано питання про роботу різних адміністрацій, адміністративну нормотворчість і квазісудову діяльність, перевірку судом рішень адміністративних органів тощо (Стадник, 2013: 97). Окрім того у США існують спеціальні антимонопольні суди, які розглядають справи у сфері захисту економічної конкуренції.

Найбільш жорстке та розвинуте законодавство у сфері конкуренції у ФРН. Загальне керівництво здійснює Міністерство економіки та технологій, а також Відомство у справах картелів або Федеральна служба картелів, яке входить до складу Федерального міністерства економіки та технологій ФРН, однак

є незалежною адміністративною установою. Має право виносити постанови та ухвалювати рішення з антитрестівських питань, а також постановляти судові ухвали в разі порушення антитрестівського законодавства, розглядає конкретні справи, здійснює контроль за застосуванням антимонопольного законодавства. Також діє Комісія з монополій, основною функцією якої є вивчення концентрації виробництва на окремих товарних ринках і підготовка висновків про монополістичну поведінку, в обов'язки комісії входить нагляд за ситуацією та раз на два роки надання міністру економіки рекомендацій у галузі економіки, тенденції, що свідчать про концентрації ділових операцій у ФРН, зокрема у сфері застосування положень Закону про контроль за злиттям компаній та поведінкою на ринку домінуючих компаній (Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014).

2019 року Організацією Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку ухвалено Типовий закон про конкуренцію, яким передбачено розширення змісту статті 10 права Антимонопольних комітетів та запропоновано різні підходи до чинного антимонопольного законодавства та правила взаємодії. Особливої уваги звернуто на Мексику (Швидка, 2018).

Що стосується Польщі, то в них діє Управління із захисту конкуренції та прав споживачів (UOKiK). У Польщі, як власне і в Україні, контрольні функції щодо публічних закупівель мають декілька органів. Насамперед це Агентство публічних замовлень, що існує з 1995 року і має статус окремого центрального органу виконавчої влади, яке координується Міністерством економіки. Вагомі повноваження має Вища палата контролю Польщі (аналог Рахункової Палати України), яка на відміну від України контролює процес використання коштів як державного, так і місцевих бюджетів, а також питання використання державного майна. До ключових органів, що здійснюють нагляд і контроль, необхідно також віднести Апеляційну палату оскаржень (орган оскарження), яка здійснює досудовий розгляд претензій учасників щодо організації замовниками процедур закупівель, і Відомство захисту конкуренції та прав споживачів, яке проводить розслідування щодо наявності змов. В Україні аналогічні функції здійснює Антимонопольний комітет. У підпорядкуванні Міністерства фінансів Польщі функціонує апарат уповноважених з контролю за використанням державних фінансів, зокрема на закупівлі. Уповноважені розглядають звернення щодо можливих порушень при витрачанні коштів та встановлюють відповідальність конкретних посадових осіб за порушення. Наразі в Польщі є 70 таких уповноважених. Крім цього є 16 (за кількістю воєводств) регіональних комісій, які виконують функції розгляду апеляцій. Окремий додатковий контроль здійснюється за закупівлями, фінансування яких повністю чи частково здійснювалося за рахунок коштів Євросоюзу. Такий контроль здійснює спеціальний департамент, що входить до складу Агентства публічних замовлень (Яременко, 2017).

Висновки. Виходячи з аналізу європейського досвіду щодо публічного адміністрування економічної конкуренції та обмеження монополізму доходимо висновку, що особливу увагу звернуто на контроль та прозорість інформації в цій сфері, де ухвалення рішень відбувається колегіально. Україні спільно з Європейським Союзом слід здійснювати ефективний контроль за дотриманням законодавчих норм конкуренції та обмежити монополізм.

Список використаних джерел:

1. Акт Шермана. Вікіпедія. 1890. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BA%D1%82_%D0%A8%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0
2. Досвід США, яким може скористатися Україна. 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3247428-ak-borotisa-z-oligarhami-amerikanski-praktiki.html>
3. Конкуренція. / Вісник Антимонопольного комітету України. – № 1(44). – 2012. – 64 с.
4. Конференція ООН по торгівлі та розвитку. Восемнадцатая сессия Женева, 10–12 июля 2019 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unctad.org/system/files/official-document/ciclpd53_ru.pdf
5. Никеров Г.И. Административно-процессуальное право США / Г.И. Никеров // Государство и право. – 1997. – № 12. – С. 96–103.
6. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі. Закон від 10.04.2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-17#Text>
7. Стадник К.О. Світовий досвід державного контролю за процесами економічної концентрації / К.О. Стадник // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 3 (14). – С. 162–167.
8. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
9. Швидка Т.І. Комплексне порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України законодавству ЄС щодо протидії картельним змовам / Т.І. Швидка // Економічна теорія та право. – № 3. – 2018. – С. 119–132
10. Яременко С. Контроль публічних закупівель. Досвід Польщі для України. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dozorro.org/blog/kontrol-publichni-zakupivel-dosvid-polshi-dlya-ukrayini>

References:

1. Akt Shermana. Wikipediia. [Sherman Act. Wikipedia]. (1890). uk.wikipedia.org Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BA%D1%82_%D0%A8%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0 [in Ukrainian].
2. Dosvid SShA, yakym mozhe skorystatsia Ukraina [The US experience that Ukraine can benefit from]. (2021). ukrinform.ua Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3247428-ak-borotisa-z-oligarhami-amerikanski-praktiki.html> [in Ukrainian].
3. Konkurentsiia [Competition]. (2012). *Visnyk Antymonopolnoho komitetu Ukrainy* – *Bulletin of the Antimonopoly Committee of Ukraine*, 1(44), 64 [in Ukrainian].
4. Konferentsiia OON po torhivli ta rozvytku. Vosemnadsataia sessiia Zheneva, 10–12 yuilia 2019 hoda [United Nations Conference on Trade and Development. Eighteenth session of Geneva, July 10–12, 2019]. unctad.org Retrieved from https://unctad.org/system/files/official-document/ciclpd53_ru.pdf [in Ukrainian].
5. Nikerov, G.I. (1997). Administrativno-protsessualnoe pravo SShA [US Administrative Procedure Law]. *Gosudarstvo i pravo – State and law*, 12, 96–103 [in Russian].
6. Pro ratyfikatsiiu Protokolu pro vstup Ukrainy do Svitovoi orhanizatsii torhivli. Zakon vid 10.04.2008 [On ratification of the Protocol on Ukraine's accession to the World Trade Organization. Law of April 10, 2008]. rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-17#Text> [in Ukrainian].
7. Stadnyk, K.O. (2013). Svitovi dosvid derzhavnoho kontroliu za protsesamy ekonomichnoi kontsentratsii [World experience of state control over the processes of economic concentration]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»* – *Bulletin of the National University "Yaroslav the Wise Law Academy of Ukraine"*, 3 (14), 162–167 [in Ukrainian].
8. Uhoda pro Asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. 2014 [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part. 2014]. rada.gov.ua Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].
9. Shvydka, T.I. (2018). Kompleksne porivnialno-pravove doslidzhennia vidpovidnosti zakonodavstva Ukrainy zakonodavstvu YeS shchodo protyidii kartelnym zmovam [Comprehensive comparative legal study of the compliance of Ukrainian legislation with EU legislation on combating cartels]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic theory and law*, 3, 119–132 [in Ukrainian].
10. Iaremenko S. (2017). Kontrol publichnykh zakupivel. Dosvid Polshchi dlia Ukrainy [Public procurement control. The experience of Poland for Ukraine]. dozorro.org Retrieved from <https://dozorro.org/blog/kontrol-publichnykh-zakupivel-dosvid-polshi-dlya-ukrayini> [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.36>

EUROPEJSKIE DOŚWIADCZENIE W ZAKRESIE PUBLICZNEGO ADMINISTROWANIA OBROTEM SPRZĘTEM MEDYCZNYM I WYROBAMI MEDYCZNYMI

Nataliia Nekrasova

studentka

Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-4196-8628

e-mail: Nataliia_Nekrasova@ukr.net

Adnotacja. Celem artykułu jest, aby na podstawie prac zagranicznych naukowców-prawników ujawnić pozytywne doświadczenia zagraniczne w zakresie publicznego administrowania obrotem sprzętem medycznym i wyrobami medycznymi na Ukrainie i zidentyfikować główne czynniki dla poprawy tej dziedziny. W artykule określono, że pożyczanie europejskiego doświadczenia w zakresie publicznego administrowania obrotem sprzętem medycznym i wyrobami medycznymi obejmuje zaznaczenie niektórych aspektów publiczno-prawnej działalności organów państwowych, bezpośrednio odnoszące się do regulacji mechanizmów rejestracji, certyfikacji i importu leków, sprzętu medycznego i innych produktów medycznych i wdrażania ich w praktyczną działalność naszego państwa, w szczególności z analizowanej informacji możemy wyróżnić pozytywne doświadczenia tworzenie spółdzielczych aptek w Wielkiej Brytanii, co pozwala państwu kontrolować ceny w zakresie obrotu sprzętem medycznym i wyrobami medycznymi.

Słowa kluczowe: regulacja administracyjnoprawna, doświadczenie zagraniczne, zapożyczenie, leczenie, przeznaczenie medyczne, sprzęt medyczny, obieg, administracja publiczna, towar.